

SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARININ TEDAVİSİNDE KULLANILAN ÇAYLAR

Prof. Dr. GÜLÇİN SALTAN İŞCAN

Ankara Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi

Farmakognozi Anabilim Dalı

Soğuk algınlığı

- Virüslerin neden olduğu rinit, farenjit, laringo trakea bronşit, sinüzit ve bronşit şeklinde kendini gösteren üst solunum yolları hastalıklarını kapsamaktadır.
- Her viral enfeksiyon üst solunum yollarının mukosiliar savunma mekanizmasını bozar, bakteri istilası sonucunda paranazal sinüzit, ortakulak ve trakelerde sendromlar ortaya çıkar.
- Üst solunum yolları enfeksiyonlarına (ÜSYE) neden olan düzinelerce virus grubu ve serotip bulunmaktadır (rinovirus, koronavirus, adenovirus, parainfluenza virus v.b.)

Bilinçsiz antibiyotik kullanımı yerine;

- **Tıbbi (Bitkisel) çaylar**
- **Uçucu yağlar**
- **Fitofarmasötikler (antimikrobiyal, antispazmodik, bronkospazmolitik, sekretolitik, ekspektoran, antiinflamatuvar vb. etkileri nedeniyle)**
- **Tedaviyi destekleyiciler**

Tıbbi/Bitkisel aylar

- **Hatmi, ebegümece, ıhlamur, mürver, rezene, meyan, uha çiçeği, ökaliptus, adaçayı, papatya, nane**

Uçucu yağlar

Burun damlaları, inhalasyon ürünleri, buğular, pastiller, gargaralar, antitussifler, şurup, tablet ve kapsüllerin bileşiminde yer alır.

Antimikrobiyal

Antispazmodik

Antioksidan

Antiseptik

Tüm uçucu yağlar güçlü antimikrobiyal etki gösterir.

Uçucu yağlar

- Bütün uçucu yağlar **spazm çözücü etki** gösterip, majör bileşiklere göre etki belirli bölgelere yoğunlaşmaktadır. Timol içeren uçucu yağların antispazmodik etkisini bronşlarda göstermeleri gibi.
- Tüm uçucu yağlar **antioksidan** etkilidir. Serbest radikalleri süpürürler. Baharat tüketilmesi bu nedenle önemlidir.

Özel etkiler

- **Mentol:** solunum yolları antiseptiği, midevi, lokal anestezi, baş ağrısında etkili
- **Ökalyptol:** solunum yolları antiseptiği
- **Sitral:** SSS sedatifi, antiviral (uçuk için *Melissa officinalis* pomatları)

Ekspektoran etkili saponozit taşıyan bitkiler

Hedera helix,

Glycyrrhiza glabra,

Primula officinalis,

Verbascum densiflorum

Bu bitkilerde bulunan, flavonoit, iridoit kumarin türevi bileşikler de sinerjik etki oluşturur.

Müsilaj içeren ekspektoranlar

- *Malva silvestris,*
- *Althea officinalis,*
- *Sambucus nigra,*
- *Linum usitatissimum,*
- *Tilia cordata,*
- *Lichen islandicus,*
- *Tussilago farfara*

En çok kullanılan solunum sistemi fitoterapötikleri

- ***Hedera helix*, duvar sarmaşığı**
- ***Glycyrrhiza glabra*, meyan**
- ***Tussilago farfarae*, öksürük otu**
- ***Salvia triloba*, adaçayı**
- ***Thymus spec.*, kekik**

Destekleyici etkililer

Echinacea purpurea, Ekinezya

Astragalus membranaceus, Huang Qi

Acerola (Malpighia punicifolia) Acerola

Pelargonium sidoides, sardunya, Itir

Solunum sis.enf. kulla. Çaylar

- 1) Antiseptik etkililer
- 2) ksürük kesiciler
  - a) Müsilaj taşıyanlar
  - b) Saponozit taşıyanlar
  - c) Uçucu yağ taşıyanlar
  - d) Diğerleri

1) Antiseptik aylar

Eucalyptus globulus (sıtma ağacı)

Genç yaprak ....ovat

Ergin yaprak .....falkat (ay hazırlanmasında kullanılır)

Eucalyptus rostrata..Türkiye'de yetişen tür olup, ökaliptol taşımaz.

Eucalyptus globulus (sıtma ağacı)

- Etkiden sorumlu etken madde...uçucu yağ bileşimindeki ökaliptol'dür.
- Ökaliptol.....antiseptik
- Oglobal A....antienflamatuar

Uçucu yağ etkiden sorumludur. Buğu şeklinde kullanılırsa sadece uçucu yağ etkir.

Marrubium vulgare (bozot)

Horehound

- Toprak üstü kısımları
  - Batı Anadolu, Akdeniz
  - İnfüzyon
  - Marrubiin
  - Saponozit
  - K tuzları
-
- Nezlede etkili, diüretik

Hyssopus officinalis (zufa otu)

Hyssop

- Uçucu yağ
- Tuyon...antikonvülsan ve nörotoksik
- Pinokamfan (toksik)
- Marrubiin (ekspektoran)

Origanum majorana Majoram (mercanköşk)

- Yaprak ve çiçekli dallar
- İnfüzyon
- Uçucu yağ (terpineol, timol, karvakrol)
- Flavonoit
- Kuvvetli antimikrobiyal, antiviral
- *Origanum vulgare*, *O. onites*, *O. dubium*, *O. heracleoticum* (kullanılan diğer kekik türleri)

Pinus sylvestris (Pine, sarı çam)

- Tomurcuklar
- İnfüzyon
- Alfa pinen, beta pinen
- Solunum yolları antiseptiği
- Küçük kozalaklar çay hazırlanmasında